

მეცნიერება მცენარეთა შესახებ

ნაქერალას და ხვამლის ქედების სამკურნალო მცენარეები და მათი
გავრცელების ლოკაციები

ნინო ძოჭენიძე

nino.dzotsenidze@atsu.edu.ge

ნანა მარგველაშვილი

nana.margvelashvili@atsu.edu.ge

აპაკი წერილის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ქუთაისი, საქართველო

DOI: <https://doi.org/10.52340/atsu.2026.1.27.02>

სისტემატიკურად იქნა შესწავლილი ნაქერალას და ხვამლის ქედების ფლორაში გავრცელებული სამკურნალო მცენარეები. სამკურნალო მცენარეებს ოდითგანვე დიდი გამოყენება ჰქონდათ მედიცინასა და პარფიუმერიაში, როგორც ძვირფასს ნედლეულს ანტივირუსული, ანტიბაქტერიული, სპაზმოლიტური, ჰიპოტენზიური, გულსისძარღვთა, დერმატოლოგიური, ანტიჰელმინთური, სეკრეციის გამაძლიერებელი პრეპარატების მისაღებად. საკვლევ რაიონში აღმოჩნდა საკურნალო მცენარის ოცდაათი სახეობა. დომინანტი ოჯახებია: *Labiatae* (სამი სახეობით) და *Compositae* (ხუთი სახეობით). ბალახოვანია ოცი სახეობა, ბუჩქოვანი-ოთხი, ხემცენარეა-ექვსი. ორი სახეობა გვიმრანაირია, ერთი-შიშველეთესლოვანი, ოცდარვა სახეობა კი - ფარულეთესლოვანი. მხოლოდ ორი სახეობაა კავკასიის ენდემი: *Cenecio rombifolius* და *Valeriana tiliifolia*. თავად საკვლევი ტერიტორია, მიეკუთვნება კოლხეთის ბოტანიკურ-გეოგრაფიულ პროვინციას, ხვამლისა და ნაქერალას ქედები გაერთიანებულია დასავლეთ ამიერკავკასიის კირქვიანების ტყისა და ალპურ ქვეპროვინციებში. ნაქერალას ქედი გამოყოფილია ცალკე დამოუკიდებელ ქვერაიონად რაჭის კირქვიანი ქედისა და ლეჩხუმის რაიონის ფარგლებში. ეს უკანასკნელი მოიცავს: 1. ლეჩხუმ-რაჭის დაბალმთიან ქვერაიონი, 2. ნაქერალას ქვერაიონი 3. საწალიკე-ხიხათა-ლეკნარის ქვერაიონი 4. შქმერის ქვერაიონი. ნაქერალას ქვერაიონში ავტორები აერთიანებენ ნაქერალას ქედს, თავშავას მასივს, შაორის ქვაბულს. ჩვენს საკვლევ ტერიტორიაში შედის: რაჭის ქედის დასავლეთი ნაწილი, კერძოდ: თავშავა, ნაქერალა, საწალიკე, წმინდა გიორგი.

საკვანძო სიტყვები: ქედი, მცენარეები, სახეობა, სამკურნალო, ლოკაცია

შესავალი. საკვლევი ტერიტორია მიეკუთვნება კოლხეთის ბოტანიკურ-გეოგრაფიულ პროვინციას, ა. კოლაკოვსკის მიხედვით (Колаковский 1958, 177-181; 1961, 310-400) ხვამლისა და ნაქერალას ქედები გაერთიანებულია დასავლეთ ამიერკავკასიის კირქვიანების

6. ძონენიძე, ნ. მარგველაშვილი

ტყისა და ალპურ ქვეპროვინციებში. ე. სოხაძე (სოხაძე 1969, 30-75) მათ აერთიანებს კოლხეთის პროვინციის ჩრდილოეთ კოლხეთის მთის ქვეპროვინციის კირქვიანების ოლქში. რ. გაგნიძე (გაგნიძე 1996, 105-220) ნაქერალასა და ხვამლის მასივებს იხილავს კოლხეთის პროვინციის დასავლეთ ამიერკავკასიის კირქვიანების ქვეპროვინციის რაჭა-ლეჩხუმის ოლქში. მორფოლოგიურად ხვამლის ზედაპირი კასტრულ ეროზიული პროცესებით დანაწევრებულ პლატოს წარმოადგენს. მისი ტოპოზედაპირის სახეს განსაზღვრავს ძაბრების, ჭებისა და ქვეშე გამდინარე წყაროს წყლების კომპლექსი, რომელთა სიღრმე მეტწილად 40-50 მ-ია, ხოლო სიგრძე რამდენიმე ათეული მეტრი. დასახლებული კასტრული წარმონაქმნები ხვამლს აძლევენ ტალღოვანდაცხრილული ზედაპირის სახეს. წვევარამებსა და უვალებს შორის არსებული წყალგამყოფები ამოზნექილი თხემებით ხასიათდება და ბრტყელ ზედაპირებს თითქმის მოკლებულია. 1700 მეტრის სიმაღლეზე არის "ბოგა-საყინულე", რომელშიც ზამთარში ჩახვეტილი თოვლი მთელი ზაფხულის განმავლობაში რჩება, აქ ტემპერატურა ნულ გრადუსზე დაბალია, შიგ ყინულის ლოლოები და ზოდებია. ხვამლის დასავლეთი მხარე ორსაფეხურიანი ციცაბო კლდეებისაგან შედგება, ეს მხარე მიუვალია, აქვს მხოლოდ ერთი შემოსასვლელი, რომელიც პირველი საფეხურის ძირას იწყება, საფეხურები თანდათან მაღლდება დასავლეთის მიმართულებით. დაბალი ჩრდილო ანუ ზედა ცარცული კუესტა უფრო სუსტად არის დაკარსტული. ნაქერალას კირქვიანი ქედი ცალკე ბოტანიკურ გეოგრაფიულ რაიონად არის გამოყოფილი-ნაქერალას რაიონის სახელწოდებით (Колаковский 1958, 177-181). რ. გაგნიძის, ლ. კემულარია-ნათაძის მიხედვით (Гагნიძე, Кемულариа-натадзе 1986, 140-148) ნაქერალას ქედი გამოყოფილია ცალკე დამოუკიდებელ ქვერაიონად რაჭის კირქვიანი ქედისა და ლეჩხუმის რაიონის ფარგლებში. ეს უკანასკნელი მოიცავს: 1. ლეჩხუმ-რაჭის დაბალმთიან ქვერაიონი, 2. ნაქერალას ქვერაიონი 3. საწალიკე-ხიხათა-ლევნარის ქვერაიონი 4. შქმერის ქვერაიონი. ნაქერალას ქვერაიონში ავტორები აერთიანებენ ნაქერალას ქედს, თავშავას მასივს, შაორის ქვაბულს. ჩვენს საკვლევ ტერიტორიაში შედის: რაჭის ქედის დასავლეთი ნაწილი, კერძოდ: თავშავა, ნაქერალა, საწალიკე, წმინდა გიორგი.

კლიმატური რეჟიმი ხვამლის კირქვიანი მასივის ზემო სარტყლისათვის თავისებურია, რაც დაკავშირებულია ტენის კონდენსაციასთან, რომელიც მოტანილია შავი ზღვიდან სამხრეთ დასავლეთის ქარებით. ამით აიხსნება აქ ხშირი სქელი ნისლი. ხვამლის მცენარეულობა წარმოდგენილია შემდეგნაირად: მასივი ძირიდან 1000მ სიმაღლეზე დაფარულია მეორადი ტყით, ხშირად ბუჩქნარებით. ტყის ძირითადი შემადგენელი სახეობებია:

Quercus pontica, *Carpinus caucasica*, *Carpinus orientalis*, *Acer trautvetteri*, *Corylus avelana*, *Crataegus pentagyna*, *Rubus caucasicus*, *Lonicera caprifolia*, *Stafilea colchica* სამხრეთ ფერდობებზე ადგილ-ადგილ გვხვდება მუხის ტყეები წიფლის მონაწილეობით. ზღვის დონიდან 1000მ-ის ზემოთ გვხვდება *Fagus orientalis*, რომლის როლი სიმაღლესთან დაკავშირებით თანდათანობით იზრდება. ნაძვი და სოჭი ტყის შემადგენლობაში გვხვდება დაახლოებით ზღვის დონიდან 1300 მეტრიდან, ხოლო 1400-1500 მეტრზე ისინი ქმნიან მაღალღეროვან წიფლნარ-მუქწიწოვან ტყეებს. ზღვის დონიდან 1500 მეტრამდე ტყეში სჭარბობს *Fagus orientalis*, *Carpinus caucasica*, *Picea orientalis*, *Abies nordmanniana*, *Ulmus elliptica* ქვეტყისათვის დამახასიათებელია: *Corylus avelana*, *Daphne glomerata*, *Laurocerasus officinalis*, *Ilex colchica*, *Rubus caucasicus*, ამ სარტყელში გვიმრებიდან ცოტაა- *Pteridium tauricum* და *Dryopteris filix -mas*, არ არის *Castanea sativa*, *Rhododendron Pontus*. ზ. დ. 1500 მეტრიდან ტყეები ღებულობენ უფრო მეზოფილურ ხასიათს, მერქნიანი მცენარეებიდან აქ ჭარბობს წიფელი, ნაძვი, ნაკლებად მონაწილეობს *Pinus sylvestris*, *Ulmus elliptica*, *Tilia begoniifolia*. გამეჩხრებულ ტყეებში გვხვდება: *Ilex colchica*, *Fragaria alnus*, *Laurocerasus officinalis*. აღმონაცენთა ფანჯრებში დამახასიათებელია: გვიმრები და *Paeonia wittmanniana*. გვიმრები ამ სარტყელში მეტია, ვიდრე ქვედაში. ტყის ზემო საზღვარი მასივის ამ ნაწილში მდებარეობს 1600-1700მეტრ სიმაღლეზე ზღვის დონიდან. აქ ტყეები იქმნება გამეჩხრებული წიფლისაგან, ნაძვებისაგან, ფიჭვებისა და მაღალმთის ნეკერჩხლისაგან ქვეტყეში გვხვდება *Frangula alnus*, *Ribes nigrum* და *Daphne glomerata*. ალაგ-ალაგ *Taxus baccata* და *Juniperus depressa*. ტყის ზემოთ მდებარე მცენარეულობა რიგ შემთხვევაში შემორჩენილია ტყის ცალკეული მონაკვეთებით, რაც წარმოდგენილია ბუჩქებით, მდელოს მეორადი მაღალბალახეულობით.

სუბალპურ სარტყელში გავრცელებულია თავისებური კლდის მცენარეები. ტყის ცალკეული მონაკვეთები აქ შემორჩენილია ციცაბო და კლდოვან ადგილებზე 1800-1900მ სიმაღლეზე ზღვის დონიდან. ამ ტყის მერქნიანი მცენარეების შემადგენლობაში შედის: *Fagus orientalis*, *Pinus sylvestris* და *Picea orientalis*. ნაკლებად გვხვდება *Betula Litvinowii* და *Acer trautvetteri*, ბუჩქებიდან უმეტესად წარმოდგენილია: *Daphne avelana*, *Laurocerasus officinalis*, *Frangula alnus* და *Vaccinium myrtillus*. ნაკლებად: *Caprifolia loricera*, *Juniperus oblonga*, *Corylus avelana*, *Crataegus pentagyna* (საქართველოს ფლორა 1971, 87).

კვლევის მეთოდი და შედეგები. ხვამლისა და ნაქერალას ქედების ტყის კომპლექსებს ქმნის 236 სახეობა, რომელიც გართიანებულია 154 გვარში, მდელოს კომპლექსებს ქმნის 181 სახეობა, კლდეებისა და ნაშალ-

6. ძონენიძე, ნ. მარგველაშვილი

ღორდიანების ფლორის კომპლექსებს 79 სახეობა, მაღალბალახეულის კომპლექსებში შედის 16 სახეობა, რუდერალურ ადგილებში გავრცელებულია 18 სახეობა (ქუთათელაძე 1962, 33-40).

კვლევა ჩატარებულ იქნა 2024-25 წლებში. საკვლევი მცენარეების აღება ხდებოდა ვეგეტაციის სხვადასხვა პერიოდში. კვლევის ობიექტს წარმოადგენდა ხვალისა და ნაქერალას ქედების ძირითადი ფიტოსტრუქტურული შემადგენლობა. მასალა შეგროვდა შემდეგ ლოკაციებზე: თავშავა, ნაქერალა, საწალიკე, წმინდა გიორგი. კვლევის დროს განსაკუთრებული ყურადღება ექცეოდა: მცენარეულობის ტიპს, ლოკაციას, სახეობრივ შემადგენლობას, სიმრავლეს. აღწერილი იქნა შემდეგი სამკურნალო მცენარეები:

ოჯ: Aspidiaceae. Dryopteris filix mas L.-ჩადუნა. გვხვდება როგორც ხვამლზე. ასევე ნაქერალას წიფლნარებში. სამკურნალოდ გამოიყენება მისი ფესურა, როგორც პარაზიტი ჭიების საწინააღმდეგო საშუალება.

ოჯ: Hypolepidaceae. Pteridium tauricum L. -წრის გვიძრა. გვხვდება 1300 მ სიმაღლეზე ზღ.დ. იყენებენ: ჩირქოვანი მუწუკების, ეგზემური წყლულების სამკურნალოდ, მცენარეული მალამოს მოსამზადებლად.

ოჯ: Taxaceae. Taxus baccata L.-უთხოვარი. დაბალი სიმაღლის წიწვოვანი ხეა. საკვლევ ტერიტორიაზე გვხვდება შერეულ და წიწვოვან ტყეებში. მის წიწვებს იყენებენ გულის სამკურნალოდ.

ოჯ: Compositae. Achillea millefolium L.-ფარსმანდუკი. ხალხურ მედიცინაში გამოიყენება გულის არითმიის დროს ასევე საშარდე ბუშტის ანთებისას მის მონახარშს. გვხვდება ნაქერალას და ხვამლის მთის შუა და სუბალპურ სარტყელში, ბალახოვან ფერდობებზე, ბუჩქებს შორის.

ოჯ: Anacardiaceae. Cotinus coggygia L.-თრიმლი. იყენებენ სისხლის შემადგენელ საშუალებად, ახასიათებს ასევე ანტისეპტიკური მოქმედება. გვხვდება ნაქერალას და ხვამლის სამხ. ფერდობებზე, მთისწინა ბუჩქნარებსა და ტყის პირებზე, მთის შუა სარტყელამდე.

Tussilago farfara L.-ვირისტერფა. საკვლევ რაიონში გვხვდება მთის შუა, იშვიათად ზედა სარტყელში, ნესტიან ჩამონახვავებზე, ხევებში. ხალხურ მედიცინაში გამოიყენება მისი ფოთლები ბრონქიალური ასთმის დროს და აგრეთვე როგორც ამოსახველებელი საშუალება.

Inula helenium L.- კულმუხო. გვხვდება საკვლევი რაიონის ტენიან ადგილებში, ბუჩქნარებში, მთის ქვედა და შუა სარტყელში. კულმუხო ეფექტური საშუალებაა სასუნთქი გზების ქრონიკული დაავადებების სამკურნალოდ. ასევე გამოიყენება მუნისა და ეგზემას წინააღმდეგ. მის ეთერზეთს კი პარაზიტი ჭიების საწინააღმდეგო თვისება გააჩნია.

Senecio rhombifolius (Willd.) Sch. Bip.-ხარის შუბლა. გვხვდება როგორც ხვამლზე, ასევე ნაქერალაზე, მთის შუა და სუბალპურ სარტყელში, ტყის

პირას მდელეებზე და მაღალბალახელში. მას იყენებენ კუჭისა და თორმეტგოჯა ნაწლავის წყლულის, ბრონქიალური ასთმის, ჰიპერტონიის, სისხლმარღვების სპაზმების დროს, ასევე ოფთალმოლოგიაში-თვალის გუგის გასაფართოებლად.

Solidago virgaurea L.-ოქროწყებლა. ნაქერალაზე და ხვამლზე იზრდება ტყის სარტყელში, მთის წინების ტყეებიდან სუბალპურ ტყეებამდე. მისი აყვავილებული ბალახი გამოიყენება, როგორც კუჭის შემკვრელი, სურავანდის საწინააღმდეგო და შარდმდენი საშუალება.

ოჯ: Corylaceae. Corilus avellana L.-ჩვეულებრივი თხილი. ნაქერალაზე და ხვამლზე გვხვდება როგორც სამხრეთ, ასევე ჩრდილო ფერდობებზე. სამკურნალოდ იყენებენ ფოთლებს და ქერქს, რომლებსაც სისხლმარღვების შევიწროების თვისება გააჩნიათ.

ოჯ: Cornaceae. Cornus mas L.-შინდი. ძირითადად გვხვდება საკვლევი ტერიტორიის სამხრეთ ფერდობებზე. შინდი შეიცავს პექტინს, მოქმედებს, როგორც შემკვრელი, გამოიყენება ჩაის სახით.

ოჯ: Elaeagnaceae. Hyppophae rhamnoides L.-ქაცვი. გვხვდება საკვლევი ტერიტორიის როგორც სამხრეთ, ასევე ჩრდილოეთ ფერდობებზე. მისი ზეთი გამოიყენება კანის დაავადებების სამკურნალოდ, სწრაფად ხსნის სიწითლეს, ტკივილებს და წვის შეგრძნებას გამწვავებული ეგზემის დროს.

ოჯ: Ericaceae. Rhododendron caucasicum Pall.-შქერი. გვხვდება ნაქერალაზე და ხვამლზე სუბალპურ სარტყელში. მისი ფოთლების ნაყენი ადიდებს გულის შეკუმშვის ძალას და რიტმს, გამოიყენება ნერვული სისტემის დამაშვიდებლად, ამავე დროს გააჩნია ბაქტერიოციდული თვისება.

Vaccinium myrtillus L.-მოცვი. მოცვი დაბალი სიმაღლის ფოთოლმცვენი ბუჩქია. ნაქერალას და ხვამლი ქედებზე გვხვდება ძირითადად სუბალპურ ზონაში და უფრო ქვემოთაც. მოცვი ფართოდ გამოიყენება ოფთალმოლოგიაში, მხედველობის გასაუმჯობესებლად, ხალხურ მედიცინაში ყელის ტკივილის, თირკმლების კენჭოვანი დაავადების, ნიკრისის ქარების და რევმატიზმის სამკურნალოდ. ფოთლებში არის გლიკოზიდი ნეომირტინილი, რომელიც მნიშვნელოვნად ამცირებს სისხლში შაქრის დონეს, მიიღება ფოთლების ნახარშის სახით.

ოჯ: Gentianaceae. Gentiana cruciata L.-ნადველა ჯვრისებრი. ნადველა მრავალწლოვანი ბალახოვანი მცენარეა. ნაქერალასა და ხვამლზე გვხვდება ტყის და სუბალპურ ზონაში – ტყის პირებზე, ბუჩქნარებში, ნატყევარ ადგილებში. მისი ფესურა გამოიყენება საჭმლის მონელების დარღვევისას, მადის მომგვრელ საშუალებად. მისი პრეპარატები ზრდიან საჭმლის გამაღიზიანებლისადმი მგრძნობელობას, რის მეოხებითაც ხდება კუჭ-

6. ძონენიძე, ნ. მარგველაშვილი

ნაწლავის ტრაქტის სეკრეციისა და მოტორული ფუნქციის სტიმულირება. ფესვებისა და ფესურების ნახარში ასევე გამოიყენება უძილობის, ნიკრისის ქარების და ჩირქოვანი ჭრილობების სამკურნალოდ.

ოჯ: Hypericaceae. Hypericum perforatum L.-კრაზანა. მრავალწლოვანი, ბალახოვანი მცენარეა, გვხვდება ნაქერალას და ხვამლის უმეტესად სამხრეთ ფერდობებზე-თითქმის სუბალპურ ზონამდე. მისი ნაყენი გამოიყენება ქრონიკული გასტრიტის სამკურნალოდ. ზეთი კი, ჭრილობების და წყლულების შესახორცებლად.

ოჯ: Juglandaceae. Juglans regia L.-კაკალი. ხეა, 20-25მ სიმაღლის, გვხვდება საკვლევ ტერიტორიის უმეტესად სამხრეთ ფერდობებზე 1200მ-მდე, ცალკეული ხეების სახით. კაკლის ახალგაზრდა მწვანე ნაყოფი და ფოთლები მდიდარია ასკორბინის მჟავით და კაროტინით. ფოთლებისა და წენგოს ნახარშს იყენებენ კუჭისა და გინეკოლოგიური დაავადებისას, ასევე თირკმლისა და საშარდე ბუშტის, სრომატიტისა და ანგიინის სამკურნალოდ. ასევე სვამენ ნივთიერებათა ცვლის გასაუმჯობესებლად და ავიტამინოზის დროს.

ოჯ: Labiatae. Mentha pulegium L.-ომბალო. მრავალწლოვანი ბალახოვანი მცენარეა. საკვლევ ტერიტორიაზე გვხვდება 110მ-ზე ზღ. დ., ნესტიან ადგილებში. ხალხური მედიცინა ომბალოს იყენებს ჭრილობების შესახორცებლად და ანთისპაზმურ, ასევე ასთმის და ნევროზის წინააღმდეგ.

Origanum vulgare L.-თავშავა. მრავალწლოვანი ბალახოვანი მცენარეა. ნაქერალასა და ხვამლზე იზრდება მთის წინებზე, ტყის და სუბალპურ სარტყელში, ბუჩქნარებში, მდელოებზე, ტყის პირებზე. სამედიცინო წყაროების მიხედვით, თავშავა აწყნარებს ხველას, მწვავე და ქრონიკული ბრონქიტისას, ასევე ყივანახვალის დროს. რეკომენდირებულია კუჭის და ნაწლავების სპაზმების, უმადობის, ღვიძლის დაავადებების და სიყვითლის დროს.

Salvia glutinosa L.-შალამანდილი. მრავალწლოვანი ბალახოვანი მცენარეა. საკვლევ რაიონში გვხვდება დაჩრდილულ ტყეებში. ხალხურ მედიცინაში მცენარეს იყენებენ გულმკერდის არეში ტკივილისას, აგრეთვე, კენჭოვანი დაავადებების სამკურნალოდ.

ოჯ: Oleaceae. Fraxinus excelsior L.-ჩვეულებრივი იფანი. მაღალი ხეა. იზრდება ფართოფოთლოვან და შერეულ ტყეებში. საკვლევ ტერიტორიაზე გვხვდება მთის შუა სარტყლამდე. იფანის ფოთლები რეკომენდირებულია: რევმატიზმის, ღვიძლის, სიყვითლის, თირკმლის კენჭოვანი დაავადებების სამკურნალოდ. მასვე იყენებენ ამოსახველებლად. ჭრილობებზე კარგია დანაყილი ფოთლების ფაფისებრი მასის დადება.

ოჯ: Plantaginaceae. Plantago major L.-მრავალბარდვა. მრავალწლოვანი ბალახოვანი მცენარეა. საკვლევ რაიონში იზრდება მთის შუა სარტყლამდე.

მდელოებზე, ნაკადულების სანაპიროებზე, გზის პირებზე. მრავალძარღვას წვენი ეფექტურია ქრონიკული გასტრიტის დროს. იგი კარგად მოქმედებს ქრონიკული ქოლეცისტიტის და დაბალმჟავიანი წყლულის დროს. ხალხური მედიცინა მას ფართოდ იყენებს ტუბერკულოზის, ჰეპატიტის, ასევე, სისხლის შემადედეგელ და ამოსახველებელ საშუალებად.

ოჯ: Ranunculaceae. Clematis vitalba L.-კატაბარდა. მრავალწლოვანი ლიანა მცენარეა. საკვლევ რაიონში გვხვდება ტყეებსა და ბუჩქნარებში, ქვედა სარტყლიდან დაწყებული, ზედა სარტყლამდე. მისი სპირტიანი ნაყენი წყლულზე მოქმედებს დასაწყნარებლად, აჩქარებს ჭრილობების მოშუშებას და სპობს სოკოვან დაავადებებს. გააჩნია ძლიერი ბაქტერიოციდული თვისებები.

ოჯ: Rosaceae. Rosa canina L.-ასკილი. ასკილი 1-3მ სიმაღლის ბუჩქია. საკვლევ ტერიტორიაზე გვხვდება დაბლობიდან მთის ზედა სარტყლამდე. იზრდება ღია ფერდობებზე, ნაკაფებში, ტყის პირებზე, მინდვრებში. ასკილის ფესვების ნახარში საუკეთესო საშუალებაა შარდ-სასქესო გზებში კენჭების დასაშლელად. ნაყოფის რბილობისაგან ამზადებენ პრეპარატებს დერმატიტის, ეგზემის, ფსორიაზის და კანის სხვადასხვა დაავადებების სამკურნალოდ.

ოჯ: Solanaceae. Physalis alkekengi L.-ონტოფა. მრავალწლოვანი ბალახოვანი მცენარეა. ნაქერალასა და ხვამლზე გვხვდება ტენიან ადგილებში მთის შუა სარტყლამდე. ონტოფას ნედლი ფოთლის წვეს ხალხური მედიცინა, ოდიტგანვე ჭიის დამდენ და წყურვილის მოსაკლავ საშუალებად იყენებდა. მისი ნაყოფები რეკომენდებულია, როგორც შარდმდენი საშუალება თირკმლებისა და საშარდე ბუშტის კენჭოვანი დაავადებებისას. ასევე გამოიყენება ნიკრისის ქარისა და სახსრების რევმატიზმის სამკურნალოდ.

ოჯ: Staphyleaceae. Staphylea colchica Stev.-კოლხური ჯონჯოლი. დაბალტანიანი ხე ან ბუჩქია. იშვიათი რელიქტური სახეობაა, საკვლევ ტერიტორიაზე გვხვდება გამეჩხერებულ ტყეებში, ქვიან ადგილებში ერთეულებად ან პატარ-პატარა კორომების სახით. ჯონჯოლის თესლიდან მიღებული ზეთი გამოიყენება ქრონიკული კუჭშეკრულობის საწინააღმდეგოდ.

ოჯ: Tiliaceae. Tilia Begoniifolia Stev.-ბეგონიისფოთოლა ცაცხვი. 40 მეტრამდე სიმაღლის ხეა. გვხვდება საკვლევ ტერიტორიაზე ტყეებსა და ტყის პირებზე, მთის შუა სარტყლამდე. სამკურნალოდ გამოიყენება მისი ყვავილები, ჩაის სახით, ოფლმდენ საშუალებად გაციების დროს. ხალხურ მედიცინაში ცაცხვის ყვავილები ცნობილია, როგორც სისხლგამწმენდი, ტკივილგამაყუჩებელი საშუალება. მიიღება ნერვული დაავადებებისას,

6. ძონენიძე, ნ. მარგველაშვილი

მათ შორის ეპილეფსიის დროს, ხველებისა და მუცლის ტკივილის დასაწყნარებლად.

ოჯ: Thymelaeaceae. Daphne mezereum L. – ჩვეულებრივი მაჯალვერი. 0,5-1მ-მდე სიმაღლის მცენარეა. საკვლევ რაიონში გვხვდება ფოთლოვან და წიწვოვან ტყეებში, დაჩრდილულ ადგილებში. მაჯალვერი გამოიყენება, როგორც დაჩირქების საწინააღმდეგო საშუალება, რევმატიზმის, ნევრალგიის, სიყვითლისა და სახსრების ტკივილის საწინააღმდეგოდ.

ოჯ: Valerianaceae. Valeriana tiliifolia Troitzky. – ცაცხეფოთოლა კატაბალახა. მრავალწლოვანი ბალახოვანი მცენარეა. საკვლევ რაიონში გვხვდება ტყის პირებზე, მდელოებზე, ფერდობებზე, ტყის სარტყლიდან ქვედა ალპურ სარტყლამდე. კატაბალახას პრეპარატები ფართოდ გამოიყენება მედიცინაში, როგორც დამამშვიდებელი საშუალება, უძილობის, ნერვული აგზნებულობის, გულის სისძარღვთა სისტემის პათოლოგიებისას.

ოჯ: Fabaceae. Melilotus officinalis (L) Lam. – ყვითელი მიძო. საკვლევ რაიონში გვხვდება ნესტიან ადგილებში, მთის შუა სარტყლამდე. მისი ფოთლები და ყვავილები გამოიყენება ტკივილგამაყუჩებელ და დამამშვიდებელ საშუალებად უძილობის და გაძლიერებული აგზნების დროს. ხალხურ მედიცინაში იყენებენ, როგორც ამოსახველებელ საშუალებას, სასუნთქი გზების ანთების, მეტეორიზმის და მაღალი წნევისას (ერისთავი 2012, 180-210; გაგნიძე 2005, 20-240; <http://www.Worldfloraonline.Org>)

სახეობა	ნედლეული
Dryopteris filix mas L.-ჩადუნა	ფესურა
Pteridium tauricum L. -ეწრის გვიმრა	ფესურა, ფესვი
Taxus baccata L.-უთხოვარი	წიწვები
Achillea millefolium L.-ფარსმანდუკი	ბალახი
Cotinus coggygria L.-თრიმლი	ფოთლები და ქერქი
Tussilago farfara L.-ვირისტერფა	ფოთლები
Inula helenium L.- კულმუხო	ფესურა და ფესვები
Senecio rhombifolius (Willd.) Sch. Bip.-ხარისშუბლა	ფესურა და ფესვები
Solidago virgaurea L.-ოქროწკეპლა	ბალახი
Corilus avellana L.-ჩვეულებრივი თხილი	ფოთლები და ქერქი
Cornus mas L.-შინდი	ნაყოფი

Hyppophae rhamnoides L.-ქაცვი	ნაყოფი
Rhododendron caucasicum Pall.-შქერი	ფოთლები
Vaccinium myrtillus L.-მოცვი	ნაყოფი
Gentiana cruciata L.-ნალველა ჯვრისებრი	ფესურა
Hypericum perforatum L.-კრაზანა	ყვავილი, ფოთოლი
Juglans regia L.-კაკალი	ნაყოფი
Mentha pulegium L. -ომბალო	ბალახი
Origanum vulgare L.-თავშავა	ბალახი
Salvia glutinosa L.- შალამანდილი	ბალახი
Fraxinus excelsior L.-ჩვეულებრივი იფანი	ფოთლები
Plantago major L.-მრავალმარღვა	ფოთლები
Clematis vitalba L.-კატაბარდა	ფოთლები
Rosa canina L.-ასკილი	ნაყოფი
Physalis alkekengi L.-ონტკოფა	ფოთოლი
Staphylea colchica Stev.-კოლხური ჯონჯოლი	თესლი
Tilia Begoniifolia Stev.-ბეგონიისფოთოლა ცაცხვი	ყვავილი
Daphne mezereum L.-ჩვეულებრივი მაჯადვერი	ბალახი
Valeriana tiliifolia Troitzky.- ცაცხვფოთოლა კატაბალახა	ფესურა
Melilotus officinalis (L.)Lam.-ყვითელი ძიძო	ფოთლები

დასკვნა: ნაქერალასა და ხვამლის ქედებზე შესწავლილი სამკურნალო მცენარეების 30 სახეობიდან: 2-გვიმრანაირია, 1-შიშველთესლოვანი, 27სახეობა კი - ფარულთესლოვანი. მხოლოდ ორი სახეობაა კავკასიის ენდემი: **Cenecio rombifolius** და **Valeriana tiliifolia**. ბუჩქია-4 სახეობა, ხემცენარეა-6 სახეობა; მრავალწლოვანი ბალახია-20 სახეობა. აღნიშნული მცენარეები მიეკუთვნებიან შემდეგ გეოგრაფიულ ტიპებს: ევროპულ-კავკასიურს, კავკასიურ-მცირეაზიურს, კავკასიურ-წინააზიურს (გაგნიძე 1996, 85-105).

ჩატარებული კვლევა მნიშვნელოვანია საქართველოს ფიტოცენოზთა სისტემატიკის, ეკოლოგიის, ბიომრავალფეროვნების, ეთნობოტანიკის შესწავლისათვის. თემა ასევე აქტუალურია დასავლეთ საქართველოში

6. ძონენიძე, ნ. მარგველაშვილი

გავრცელებული, მედიცინისთვის მნიშვნელოვანი სამკურნალო მცენარეთა სახეობრივი მრავალფეროვნების დაზუსტებისა და სტატისტიკური აღრიცხვისათვის. მასალა დამუშავდა აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიოლოგიის დეპარტამენტში და ინახება ჰერბარიუმის განყოფილებაში.

ლიტერატურა

- გაგნიძე, რევაზ, დავითაძე, მურმან. 2000. ადგილობრივი ფლორა. ბათუმი.
გაგნიძე, რევაზ. 1996. მცენარეთა გეოგრაფია. თბილისი.
გაგნიძე, რევაზ. 2005. საქართველოს ფლორის კონსპექტი. ნომენკლატურული ნუსხა. თბილისი.
ერისთავი, ლინა. 2012. სამკურნალო მცენარეები. თბილისი.
საქართველოს ფლორა. 1971-1987. I-XI ტ. თბილისი.
სოხაძე, ელენე. 1969. საქართველოს კირქვიანი მთების ბოტანიკურ-გეოგრაფიული მიმოხილვა. თბილისი.
ქუთათელაძე, ალექსანდრა. 1962. „საქართველოს ენდემები იმერეთის კირქვიანების ფლორაში“, საქ. ბოტ. საზ. „მომზე“. თბილისი.
Гагნიдзе, Р.И., Кемулариа-Натадзе, Л.М. 1985. *Ботаническая география флора Рача-Лечхуми*, Тбилиси.
Колаковский, А. А. 1958. “Ботанико-географическое районирование Колхиды”, *труды сухумского ботанического сада*.
Колаковский, А.А. 1961. *растительный мир Колхиды*, Москва.

Plant Science

**Medicinal Plants of the Nakerala and Khvamli Ridges and
Their Distribution Locations**

Nino Dzotsenidze

nino.dzotsenidze@atsu.edu.ge

Nana Margvelashvili

nana.margvelashvili@atsu.edu.ge

Akaki Tsereteli State University

Kutaisi, Georgia

DOI:<https://doi.org/10.52340/atsu.2026.1.27.02>

The medicinal plants growing in the flora of the Nakerala and Khvamli Ridges were systematically studied. Since ancient times, medicinal plants have been widely used in medicine and perfumery as valuable raw materials for the production of antiviral, antibacterial, antispasmodic, hypotensive, cardiovascular, dermatological, anthelmintic, and secretion-stimulating preparations. A total of thirty medicinal plant species were identified within the study area. 30 species of medical plants were found in the study area. The dominant families are Labiatae, represented by three species, and Compositae, represented by five species. Twenty-one species are herbaceous, four are shrubs, and five are trees. Two species belong to ferns, one to gymnosperms, and twenty-seven to angiosperms. Only two species are endemic to the Caucasus: Senecio rhombifolius and Valeriana tiliifolia. The limestone ridge of Nakherala is separated into a separate botanical geographical area - under the name of Nakherala District. According to R. Gagnidze, and L. Kemularia-Natadze, the Nakerala range is separated as a separate independent sub-district within the limits of the limestone range of Racha and Lechkhumi district. The latter includes 1. Lechkhumi-Racha low-mountainous sub-district; 2. Nakerala sub-district; 3. Satsalike-Khikhata-Leknari sub-district; 4. Shkmeri sub-district. In the Nakerala sub-district, the authors combine the Nakerala Ridge, the Tashava Massif, and the Shaori Basin. Our research area includes the western part of Racha Ridge, particularly, The research was conducted during 2024 - 2025. Plant material was collected from locations where these species were particularly abundant during different phases of vegetation.

Keywords: ridge, plants, species, medicinal, location

Introduction. The research area belongs to the botanical-geographical province of Kolkheta. According to A. Kolakovskiy Khvamli mountain is included in the limestone forest and alpine sub-provinces of Western Transcaucasia. E.

6. დონეიძე, ნ. მარგველაშვილი

Sokhadze includes it in the limestones district of the mountain sub-province of North Kolchheti in Kolchheti province. R. Gagnidze considers the Khvamli massif in Racha-Lechkhumi district of the West Transcaucasia limestone subprovince of the Kolchheti province. Morphologically, the surface of Khvamli is a plateau divided by karst erosion processes. Its topographic appearance is determined by the complex of funnels, wells and springs flowing underneath, the depth of which is mostly 40-50 m, and the length is several tens of meters. The mentioned karst formations give Khvamli a wave-shaped riddled surface. The watersheds between abysses and untrodden paths are characterized by convex ridges and are almost devoid of flat surfaces. At an altitude of 1700 meters there is a "foot-ridge ice cellar", in which the snow shoveled in winter remains throughout the summer, the temperature here is below zero degrees, there are icicles and sticks inside. The western side of Khvamli consists of two-step steep rocks, this side is impassable, it has only one entrance, which starts at the bottom of the first step, the steps gradually rise in the west direction. The lower northern or upper cretaceous cuesta is less karstic. The climatic regime for the upper belt of the Khvamli limestone massif is peculiar, which is related to the condensation of moisture brought from the Black Sea by the southwest winds. This explains the frequent thick fog here.

The vegetation of Khvamli is represented as follows: the massif from the base to 1000 m. is covered with secondary forest, often with shrubs. The main constituent species of the forest are: *Quercus pontica*, *Carpinus caucasica*, *Carpinus orientalis*, *Acer trautvetteri*, *Corylus avellana*, *Crataegus pentagyna*, *Rubus caucasicus*, *Lonicera caprifolia*, *Staphylea colchica*. On the southern slopes, there are oak forests with some beeches. Beech (*Fagus orientalis*) can be found above 1000m. above sea level, the role of which gradually increases with height. Spruce (*Picea orientalis*) and fir-tree (*Abies nordmanniana*) can be found in the forest from about 1300 meters above sea level, and at 1400-1500 meters they form high-stemmed beech-coniferous forests. *Fagus orientalis*, *Carpinus caucasica*, *Picea orientalis*, *Abies nordmanniana*, *Ulmus elliptica* prevail in the forest up to 1500 meters above sea level. *Corylus avellana*, *Daphne glomerata*, *Laurocerasus officinalis*, *Ilex colchica*, *Rubus caucasicus* are typical for sub-forest. Among the ferns in this belt there are *Pteridium tauricum* and *Dryopteris filix-mas*. There are no *Castanea sativa*, *Rhododendron ponticum*. From 1500 meters above sea level the forest takes on a more mesophilic character, *Fagus orientalis* (*Picea orientalis*) prevails among the woody plants here, *Pinus sylvestris*, *Ulmus elliptica*, *Tilia begoniifolia* are less involved. *Ilex colchica*, *Rhamnus imeretina*, *Laurocerasus officinalis* can be found in the sparse forests. Ferns and *Paeonia*

macrophylla are typical in the windows of sprouts. There are more ferns in this belt than in the lower one. The upper border of the forest in this part of the massif is located at an altitude of 1600-1700 meters above sea level. Here the forests are represented by scarcity of beech (*Fagus orientalis*), spruce (*Picea orientalis*), pines (*Pinus spp.*) and mountain maple (*Acer trautvetteri*). *Rhamnus imeretina*, *Ribes nigrum* and *Daphne glomerata* can be found in the undergrowth mixed with *Taxus baccata* and *Juniperus depressa*. In the subalpine vegetation above the forest, in some cases separate sections of the forest are preserved, which are represented by bushes, secondary high herbage of the meadow. Peculiar rock plants are common in the subalpine belt. Separate sections of the forest are preserved here on steep and rocky places at an altitude of 1800-1900 m. above sea level. Here, the woody plants of the forest include: *Fagus orientalis*, *Pinus sylvestris* and *Picea orientalis*. *Betula litwinowii* and *Acer trautvetteri* are less common, and the most common shrubs are: *Daphne mezereum*, *Laurocerasus officinalis*, *Frangula alnus* and *Vaccinium myrtillus*. Less: *Juniperus oblonga*, *Corylus avellana*, *Crataegus pentagina*.

Research method and results. The forest complexes of the Khvamli ridge are made up of 236 species, which are included in 154 genera, the meadow complexes are made up of 181 species, the flora complexes of rocks and sloughs are made up of 79 species, tall herbaceous complexes include 16 species, 18 species are found in ruderal areas. The study was conducted in 2024-25. The study plants collected at different periods of vegetation. The material was collected at following locations: Tavshava, Nakerala, Satsalike, St. George. Special attention was paid to: vegetation type, location, species composition and abundance. As a result of the study, the following medicinal plants were described:

***Dryopteris filix-mas* (L.) Schott** is a perennial herbaceous fern. It occurs in the beech forests of both Khvamli and Nakerala. Its rhizome is used medicinally as an anthelmintic remedy against parasitic worms.

***Pteridium tauricum* V.I. Krecz. ex Grossh** is a perennial rhizomatous spore-bearing fern. It occurs at an altitude of approximately 1,300 m above sea level. It is used in the preparation of herbal ointments for the treatment of purulent skin eruptions and eczematous ulcers.

***Taxus baccata* L.** is a low-growing coniferous tree. Within the study area, it is found in mixed and coniferous forests. Its needles have traditionally been used in remedies for heart-related conditions. (*Note: modern medical use of yew requires caution, as many parts of the plant are toxic.*)

***Achillea millefolium* L.** is a perennial herbaceous plant. In traditional medicine, it is used for the treatment of cardiac arrhythmias, and its decoction

6. დონეიძე, ნ. მარგველაშვილი

is also employed in cases of urinary bladder inflammation. It occurs on both the Nakerala and Khvamli Ridges, in the middle-mountain and subalpine zones, on grassy slopes and among shrubs.

Cotinus coggygia is a small tree or shrub. It is used as a haemostatic (blood-clotting) agent and is also known for its antiseptic properties. In the study area, it is found on the southern slopes of the Nakerala and Khvamli Ridges, in foothill shrublands and along forest edges, extending up to the middle-mountain zone.

***Tussilago farfara* L** is a perennial herbaceous plant. Within the study area, it occurs in the middle-mountain zone and, less frequently, in the upper mountain zone, particularly on moist landslides and in ravines. In traditional medicine, its leaves are used in the treatment of bronchial asthma and as an expectorant.

***Inula helenium* L** is a perennial herbaceous plant. It grows in moist habitats and shrublands of the lower and middle mountain zones of the study area. Elecampane is considered an effective remedy for chronic respiratory diseases and is also used against scabies and eczema. Its essential oil possesses anthelmintic properties and is used to combat parasitic worms.

***Senecio rhombifolius* (Willd.) Sch. Bip.** is a perennial herbaceous plant. It occurs on both the Khvamli and Nakerala Ridges, in the middle-mountain and subalpine zones, along forest edges, in meadows, and within tall-herb vegetation communities. It is used in the treatment of gastric and duodenal ulcers, bronchial asthma, hypertension, and vascular spasms. It is also employed in ophthalmology for pupil dilation.

***Solidago virgaurea* L** is a perennial herbaceous plant. On the Nakerala and Khvamli Ridges, it grows within the forest belt, ranging from foothill forests to subalpine forests. Its flowering aerial parts are used as an astringent, an antiscorbutic remedy, and a diuretic.

***Corylus avellana* L** is a shrub or a tree reaching up to 8 m in height. It occurs on both the southern and northern slopes of the Nakerala and Khvamli Ridges. The leaves and bark are used medicinally, as they possess vasoconstrictive properties.

***Cornus mas* L.** is a shrub or small tree. It is found mainly on the southern slopes of the study area. Cornelian cherry fruits contain pectin and have astringent properties. They are commonly used in the form of herbal tea and other traditional preparations for digestive disorders.

***Hippophae rhamnoides* L.** is a densely branched shrub. It occurs on both the southern and northern slopes of the study area. Its oil is used in the treatment of skin diseases, effectively relieving redness, pain, and burning sensations associated with aggravated eczema.

***Rhododendron caucasicum* Pall** is an evergreen shrub. It occurs in the subalpine zone of both the Nakerala and Khvamli Ridges. An infusion prepared from its leaves increases the strength and rhythm of cardiac contractions and is used as a sedative for the nervous system. In addition, it possesses bactericidal properties.

***Vaccinium myrtillus* L.** Bilberry is a low-growing deciduous shrub. On the Nakerala and Khvamli Ridges, it is found mainly in the subalpine zone, but also at lower elevations. Bilberry is widely used in ophthalmology to improve vision. In traditional medicine, it is employed in the treatment of sore throat, kidney stone disease, gout, and rheumatism. The leaves contain the glycoside neomyrtillin, which significantly reduces blood glucose levels and is commonly administered in the form of a leaf decoction.

***Gentiana cruciata* L.** Cross gentian is a perennial herbaceous plant. On the Nakerala and Khvamli Ridges, it is found in forest and subalpine zones, particularly along forest edges, in shrublands, and in disturbed forest areas. Its rhizome is used in cases of digestive disorders as an appetite stimulant. Preparations made from the plant increase sensitivity to gastric stimuli, thereby stimulating the secretory and motor functions of the gastrointestinal tract. Decoctions of the roots and rhizomes are also used in the treatment of insomnia, gout, and purulent wounds.

***Hypericum perforatum* L.** is a perennial herbaceous plant. It is found on the Nakerala and Khvamli Ridges, mainly on southern slopes, extending almost to the subalpine zone. Its infusion is used in the treatment of chronic gastritis, while the oil is applied externally to promote the healing of wounds and ulcers.

***Juglans regia* L.** is a tree reaching 20 - 25 m in height. Within the study area, it occurs mainly on southern slopes up to about 1,200 m. usually as isolated trees. Young green fruits and leaves are rich in ascorbic acid and carotene. Decoctions of the leaves and green husk are used in the treatment of gastric and gynecological diseases, as well as kidney and urinary bladder disorders, stomatitis, and tonsillitis. They are also consumed to improve metabolism and in cases of vitamin deficiency.

***Mentha pulegium* L.** is a perennial herbaceous plant. In the study area, it occurs at around 110 m above sea level in moist habitats. In folk medicine, it is used for wound healing and as an antispasmodic agent, as well as for the treatment of asthma and neurosis.

***Origanum vulgare* L.** is a perennial herbaceous plant. On the Nakerala and Khvamli Ridges, it grows on foothill zones, within forest and subalpine belts, in shrublands, meadows, and along forest edges. According to medical sources, it relieves cough and is used in acute and chronic bronchitis, as well as whooping cough. It is also recommended for gastrointestinal spasms, loss of appetite, liver diseases, and jaundice.

6. დონეიძე, ნ. მარგველაშვილი

***Salvia glutinosa* L.** is a perennial herbaceous plant. In the study area, it is found in shaded forest habitats. In traditional medicine, it is used for chest pain and in the treatment of urolithiasis (kidney stone disease).

***Fraxinus excelsior* L.** is a tall tree growing in broadleaf and mixed forests. Within the study area, it is found up to the middle-mountain zone. The leaves of ash are recommended for the treatment of rheumatism, liver disorders, jaundice, and kidney stone disease. It is also used as an expectorant. A poultice made from crushed leaves is applied to wounds to promote healing.

***Plantago major* L.** is a perennial herbaceous plant. In the study area, it grows up to the middle-mountain zone in meadows, along stream banks, and by roadsides. The juice of plantain is effective in treating chronic gastritis and is beneficial in chronic cholecystitis and low-acid ulcers. In folk medicine, it is widely used for tuberculosis and hepatitis, and it is also known for its blood-clotting and expectorant properties.

***Clematis vitalba* L.** is a perennial climbing liana. In the study area, it occurs in forests and shrublands from the lower to the upper mountain zones. An alcoholic tincture of the plant has a calming effect, promotes wound healing, and is effective against fungal infections. It also possesses strong bactericidal properties.

***Rosa canina* L.** Dog rose is a shrub reaching 1–3 m in height. In the study area, it occurs from lowlands up to the upper mountain belt. It grows on open slopes, in clearings, along forest edges, and in meadows. A decoction of the roots is considered an effective remedy for dissolving stones in the urinary and reproductive tract. Preparations made from the fruit pulp are used in the treatment of dermatitis, eczema, psoriasis, and other skin diseases.

***Physalis alkekengi* L.** is a perennial herbaceous plant. On the Nakerala and Khvamli Ridges, it is found in moist habitats up to the middle-mountain zone. Traditionally, the fresh leaf juice Chinese lantern plant has been used as an anthelmintic and thirst-quenching remedy. The fruits are recommended as a diuretic for kidney and urinary bladder stone diseases, and they are also used in the treatment of gout and articular rheumatism.

***Staphylea colchica* Stev.** is a low-growing tree or shrub and a rare relict species. In the study area, it is found as solitary individuals or in small colonies within sparse forests and rocky habitats. Oil extracted from its seeds is used as a remedy against chronic constipation.

***Tilia begoniifolia* Stev.** is a large tree reaching up to 40 m in height. It is found in forests and along forest edges in the study area, up to the middle-mountain zone. The flowers are used medicinally in the form of tea as a diaphoretic during colds. In folk medicine, linden flowers are known for their blood-purifying and

analgesic properties and are used in nervous disorders, including epilepsy, as well as for calming coughs and abdominal pain.

Daphne mezereum L. is a shrub reaching 0.5–1 m in height. In the study area, it occurs in both deciduous and coniferous forests, typically in shaded habitats. It is used as an anti-suppurative agent and in the treatment of rheumatism, neuralgia, jaundice, and joint pain.

Valeriana tiliifolia Troitzky is a perennial herbaceous plant. In the study area, it occurs on forest edges, meadows, and slopes, ranging from the forest belt to the lower alpine zone. Preparations of valerian are widely used in medicine as sedative agents for insomnia, nervous excitability, and cardiovascular system disorders.

Lotus officinalis (L.) Lam. occurs in the study area in moist habitats up to the middle-mountain zone. Its leaves and flowers are used as analgesic and sedative remedies in cases of insomnia and heightened nervous excitation. In folk medicine, it is also used as an expectorant and in the treatment of respiratory tract inflammation, meteorism, and high blood pressure.

Conclusion: 30 species of medical plants were found in the study area. The dominant families are **Labiatae**, represented by three species, and **Compositae**, represented by five species. Twenty-one species are herbaceous, four are shrubs, and five are trees. Two species belong to ferns, one to gymnosperms, and twenty-seven to angiosperms. Only two species are endemic to the Caucasus: *Senecio rhombifolius* and *Valeriana tiliifolia*. The limestone ridge of Nakherala is separated into a separate botanical geographical area - under the name of Nakherala District. The conducted research is important for the study of the systematics, ecology, biodiversity, and ethnobotany of phytocenoses in Georgia. The topic is also relevant for determining and statistically documenting the species diversity of medicinal plants distributed in Western Georgia that are of medical importance. The collected material was processed in the Botany Laboratory of Akaki Tsereteli State University and is stored in the Herbarium Department of the same university.